

Hyvinvointivaltio on investointi, ei kuluerä

Nuorten ajatuksia yksilön ja yhteisöjen hyvinvoinnista tulevaisuudessa

Raportti Nuorten vaikuttajien Huipputapaamisen 2025 tuloksista

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry järjesti 28.10.2026 Nuorten vaikuttajien Huipputapaamisen yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja kansallisen lapsistrategian kanssa. Huipputapaaminen kokosi yhteen n. 80 nuorta ympäri Suomen keskustelemaan yksilön ja yhteisön hyvinvoinnista tulevaisuudessa. Tapaamisessa järjestettiin yhteensä 16 työpajaa neljällä eri teemalla. Työpajojen tavoitteena oli selvittää, millaisena nuoret näkevät tulevaisuuden sosiaali- ja terveystalvet sekä hoivan rakenteet Suomessa. Työpajoissa tarkasteltiin aihetta eri näkökulmista ja osallistujat mm. pohtivat, millaisia arvoja, palveluja ja kohtaamisia tarvitaan, jotta hyvinvointiyhteiskunta vastaisi paremmin ihmisten muuttuneisiin tarpeisiin.

Työpajojen kysymykset ja teemat olivat seuraavat:

1. Tulevaisuuden sote – mitä sen pitäisi olla?

Millaisia palveluja ja rakenteita tulevaisuuden sote tarvitsee, jotta se vastaa eri ihmisryhmien muuttuviin tarpeisiin? Millaista palvelua nuoret toivovat ja mitä haluavat välttää?

2. Mitä on uusi hoiva?

Millaista on tulevaisuuden hoiva, kun sitä ei ajatella vain palveluina, vaan myös arjen käytäntöinä ja yhteisön toimintatapoina?

3. Yksilön ja yhteisön vastuu hyvinvoinnista.

Kuinka luodaan järjestelmä, jossa yksilön toimijuus ja yhteisön sekä yhteiskunnan tuki täydentävät toisiaan kestäväällä tavalla?

4. Luottamus hyvinvointipalveluihin.

Mistä tekijöistä syntyy vahva luottamus tulevaisuuden hyvinvointipalveluihin, ja miten sitä voidaan vahvistaa?

Työpajoissa käytettiin erilaisia metodeja keskustelun tueksi. Työpajoihin osallistuneet nuoret keskustelivat ryhmissä, laativat visuaalisia tulevaisuuskarttoja, ideoivat ratkaisuja ja kirjasivat huomioitaan ylös. Tulokset muodostavat kokonaiskuvan siitä, millainen hyvinvointijärjestelmä vastaisi nuorten näkemyksen mukaan parhaiten tulevaisuuden tarpeisiin.

Tulevaisuuden sote – mitä sen pitäisi olla?

Ensimmäisessä työpajassa pohdittiin millaisia palveluita ja rakenteita tulevaisuuden sote tarvitsee, että se vastaa yhteiskunnan ja kaikkien ihmisryhmien muuttuviin tarpeisiin.

Lähellä oleva ja saavutettava sote

Nuorten toiveiden keskiössä oli ajatus lähellä olevista, helposti saavutettavista palveluista. Palvelujen haluttiin pysyvän kunnissa ja paikallisyhteisöissä sen sijaan, että ne keskitettäisiin suuriin kaupunkeihin. Liikkuvat palvelut, kuten SOTE-bussit, kiertävät lääkärit ja mielenterveyspalveluiden jalkautuvat yksiköt, nähtiin ratkaisuin, joilla voidaan varmistaa tasapuoliset mahdollisuudet saada apua asuinpaikasta riippumatta.

Nuoret korostivat myös matalan kynnyksen palveluja, erityisesti kouluterveydenhuollossa ja mielenterveydessä. "Walk-in"-mahdollisuudet koulupsykologille tai sairaanhoitajalle sekä helppo siirtyminen erikoissairaanhoidon nähtiin tärkeinä keinoina ennaltaehkäistä ongelmien kärjistymistä.

Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki

Ennaltaehkäisevä työ nousi vahvasti esiin kaikissa työpajoissa. Nuorten mukaan ongelmiin tulee tarttua ennen kuin ne pahenevat, ja kouluissa tulisi aktiivisesti seurata nuorten hyvinvointia. Mielenterveyden, päihteiden käytön ja jaksamisen teemoja pitäisi käsitellä avoimesti ja säännöllisesti, ja nuorten olisi tärkeää saada tietoa palveluista jo varhaisessa vaiheessa.

Lisäksi nuoret kaipasivat erilaisia keinoja saada tietoa omasta terveydentilastaan ajoissa. Ratkaisuin tarjottiin esimerkiksi julkisilla paikoilla helposti saatavilla olevia "terveyskoppeja", joissa voisi kartoittaa perustiedot, esimerkiksi mittauttaa verenpaineet ja tarkistaa lääkitykset.

Riittävät palvelut

Tulevaisuuden sote-palveluissa näyttäytyi myös huoli erikoissairaanhoidon, sairaala- ja leikkaushoidon, päivystyspalveluiden sekä sairaankuljetuspalveluiden saatavuus ja resurssien riittävyys. Sairaaloiden yöpäivystykset nähtiin tärkeinä. Lisäksi peräänkuulutettiin ilmaista kuljetusta sairaalaan, jos matka on pitkä mutta ambulanssin tarvetta ei ole. Tulevaisuuden sote-palveluissa olisi lyhyet jonot erityisesti kiireellisiin leikkauksiin. Nuoret esittivät, että

palvelutarjontaa ja henkilöstön riittävyyttä tulisi kasvattaa siellä, missä tarve on suurempaa. Erityisesti ikääntyville ja nuorille tulisi turvata riittävät julkiset palvelut, sillä palveluntarve on korostunut.

Ihmislähtöinen ja yksilöllinen palvelu

Nuoret painottivat, että tulevaisuuden sote-palvelujen tulee kohdata ihminen kokonaisuutena. Jokainen asiakas halutaan kohdata yksilönä, ei vain potilaana. Hoidon ja avun on oltava yksilöllistä ja perustuttava asiakkaan omiin kokemuksiin ja tarpeisiin. Ammattitaito, lämpö, kuunteleminen ja aidon välittämisen osoittaminen olivat keskeisiä luottamusta vahvistavia tekijöitä.

Digitalisaatiota pidettiin hyödyllisenä, mutta sen ei toivottu korvaavan kasvokkaista kohtaamista. Etä- ja digipalvelut voivat madaltaa kynnystä hakea apua, mutta ihmiskontaktin säilyttäminen nähtiin hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Chat-palveluita kaivattiin erityisesti kiireettömän hoidon arviointiin. Digipalvelujen tulisi olla selkeitä ja helposti käytettäviä ja niiden käyttöön tulisi tarjota opastusta esimerkiksi nuorille ja ikääntyville.

Konkreettisia ratkaisuehdotuksia

- SOTE-bussi, joka kiertää kunnissa ja tuo peruspalvelut lähelle (vrt. kirjastoauto)
- Liikkuvat mielenterveys- ja nuorisopalveluyksiköt
- Walk-in-vastaanotot koulukuraattorille, psykologille tai sairaanhoitajalle
- 24/7 päivystysten palauttaminen terveyskeskuksiin ja sairaaloihin
- Säännölliset mielenterveyskyselyt kouluterveyden tarkastuksiin
- Terveyskeskusten ja sairaaloiden tulee olla kohtuullisen (esim. alle 1h) matkan päässä
- Selkeät ja helposti käytettävät digitaaliset ajanvaraus- ja asiointijärjestelmät

Mitä on uusi hoiva?

Toisessa työpajassa pohdittiin millaista on tulevaisuuden hoiva, jos emme ajattele sitä vain palveluina vaan myös arjen käytäntöinä ja yhteisön toimintatapoina.

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen hyvinvointi

Nuoret korostivat, että hoiva alkaa arjesta ja yhteisöllisyydestä. Yksinäisyyttä pidettiin vakavana yhteiskunnallisena ongelmana, jota voidaan torjua lisäämällä kohtaamispaikkoja, maksuttomia harrastuksia ja nuorten yhteisiä tiloja. He painottivat, että hyvinvoiva yhteisö tukee jäseniään ja jokaisella on oikeus tulla nähdyksi ja kuulluksi.

Digitalisaation rooli hoivassa

Nuoret suhtautuivat digitalisaatioon kaksijakoisesti. Digipalvelut voivat helpottaa asiointia ja madaltaa kynnystä hakea apua, mutta niitä ei saa asettaa etusijalle kasvokkaisen kohtaamisen kustannuksella. "Digitalisaatiota ei pitäisi priorisoida yli kasvokkain tapahtuvia palveluita", tiivistää nuorten viesti. He toivoivat selkeämpiä ja saavutettavampia verkkopalveluja, joissa on vaihtoehtoja eri käyttäjäryhmille. Erityisesti digipalvelujen saavutettavuus koettiin ongelmaksi: nuoret toivoivat selkeämpiä ja helpommin käytettäviä verkkosivuja hyvinvointialueille.

Hoivatyön arvostus ja kulttuurisensitiivisyys

Nuoret kokivat, että hoivatyötä ei arvosteta riittävästi, vaikka se on yhteiskunnan perusta. He toivoivat, että hoiva-ala saisi paremmat resurssit ja palkkauksen sekä enemmän arvostusta. Tukea ja arvostusta kaivataan lisää myös omaishoitajille ja niille, jotka omassa roolissaan vahvistavat yhteisön hyvinvointia. Lisäksi korostettiin kulttuurisensitiivisyyttä ja inklusiivisuutta: eri taustoista tulevien ihmisten tarpeet ja tavat ilmaista hyvinvointiaan on otettava huomioon.

Arjen hoivan idea

Arjen hoiva koostuu pienistä teoista: kuuntelemisesta, auttamisesta ja läsnäolosta. Nuoret kuvasivat hoivaa "yhteisöllisyyden rakennusaineena", joka pitää ihmiset mukana ja ehkäisee syrjäytymistä. Tämä edellyttää yhteisöiltä aktiivista roolia ja rohkeutta kohdata toisia ihmisiä. Ennaltaehkäisevänä ratkaisuna nähtiin esimerkiksi yhteisöllisyyden vahvistaminen kouluissa ja työpaikoilla esimerkiksi opiskelun ja työn ulkopuolisella tekemisellä.

Konkreettisia ratkaisuehdotuksia

- Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen lisääminen
- Ilmaiset tai edulliset harrastukset
- Digitalisaation kehittäminen ihmislähtöisesti: helppokäyttöisyys ja selkeys

- Julkisen liikenteen kehittäminen palveluiden saavutettavuuden parantamiseksi
- TKI-toiminnan suuntaaminen myös sote-palveluiden kehittämiseen
- Hoivatyön arvostuksen lisääminen yhteiskunnallisesti
- Hoivahenkilöstön koulutuksen lisääminen moninaisuuteen ja kulttuurisensitiivisyyteen liittyen

Yksilön ja yhteisön vastuu hyvinvoinnista

Kolmas työpaja pohti, kuinka luodaan järjestelmä, jossa yksilön toimijuus ja yhteisön ja yhteiskunnan tuki täydentävät toisiaan kestäväällä tavalla.

Yksilö

Yksilö voi vaikuttaa hyvinvointiinsa huolehtimalla terveydestään, pyytämällä apua ajoissa ja tukemalla muita. Osana yksilön vastuuta nähtiin avun vastaanottaminen, kun sitä tarjotaan. Nuoret toivoivat jokaiselle mahdollisuutta valita mieleisen työn, koulutuksen ja harrastuksia, jotta perusarke ylläpitää jaksamista.

Nuorten mukaan jokaisella on vastuu paitsi itsestään, myös ympärillään olevista ihmisistä. Myötätunto ja toisten huomioiminen nähdään osana kansalaisvastuuta. Nuoret näkivät tärkeänä, että jokaisella on riittävät taidot pitää huolta omista rajoistaan ja kykyä kunnioittaa toisten rajoja ja tarpeita.

Yhteisö

Yhteisöjen merkitys hyvinvoinnin rakentajana on ratkaiseva. Nuorten mukaan turvallinen, hyväksyvä ja monimuotoinen yhteisö tukee yksilöitä ja vähentää palveluiden kuormitusta. Koulujen, työpaikkojen ja harrastuspaikkojen tulisi olla osallistavia ympäristöjä, joissa jokainen voi kokea kuuluvansa joukkoon. Nuoret toivat esiin mm. toiveen turvallisemman tilan periaatteiden käyttöönotosta kouluissa ja harrastuksissa.

Yhteisöiltä toivottiin enemmän tapahtumia, vertaistukea ja mahdollisuuksia itse osallistua. Kun ihmiset otetaan mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan hyvinvointia, syntyy sitoutumista ja yhteenkuuluvuutta.

Yhteiskunta

Yhteiskunnan tehtävä on luoda rakenteet, jotka mahdollistavat yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnin. Se tarkoittaa tasa-arvoisia oikeuksia, toimivia palveluja ja riittäviä resursseja. Nuoret toivoivat, että yhteiskunta panostaa ennaltaehkäisevään hyvinvointityöhön, oppilashuoltoon, mielenterveyspalveluihin ja liikuntaan. Terapiatakuun laajentaminen ja sen toimintaedellytyksien varmistaminen nähtiin tärkeänä yksittäisenä toimenpiteenä.

Lisäksi yhteiskunnan tulisi tarjota todellisia mahdollisuuksia vaikuttaa. Nuorisovaltuustot, järjestöt ja osallistava päätöksenteko nähdään tärkeinä väylinä nuorten äänen kuulumiselle. Nuoret toivovat avoimempaa päätöksentekoa ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä esimerkiksi osallistavan budjetoinnin ja nuorisovaltuustojen aseman vahvistamisen kautta.

Hyvinvoinnin arki

Nuorten ehdotukset hyvinvoinnin lisäämiseksi olivat konkreettisia: ilmaisia harrastuksia, parempaa mielenterveyshoitoa, kiusaamisen ehkäisyä, liikunnan tukemista ja turvallisia elinympäristöjä. Työelämässä korostettiin jaksamista ja reilua palkkaa. Hyvinvointia ei siis nähdä vain palveluna, vaan osana jokapäiväistä elämää ja yhteisön kulttuuria.

Vastauksissa korostettiin, että kukaan ei voi yksin vastata hyvinvoinnistaan, vaan siihen tarvitaan kaikkien tukea. Yksilö voi esimerkiksi valita työmatkapyöräilyn autoilun sijaan, työpaikkojen tulisi kuitenkin tukea tätä esimerkiksi tarjoamalla kaupunkipyöräkausia tai työsuhdepyöriä. Yhteiskunnan vastuulla taas on pitää huolta siitä, että pyörätiet ja infrastruktuuri on kunnossa ja työnantajilla on kannusteita tarjota kyseisiä etuuksia. Samat sidonnaisuudet näyttäytyivät niin harrastuneisuudessa, työelämässä, koulutuksessa kuin terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa. Kaikilla toimijoilla on roolinsa siinä, kuinka hyvin yksilöt, yhteisöt ja yhteiskunta voivat.

Konkreettisia ratkaisuehdotuksia

- Ensiapukurssien tarjoaminen kouluissa ja harrastuksissa
- Terveystietouden lisääminen jo varhaisessa iässä
- Turvallisemman tilan periaatteiden käyttöönotto kouluissa, työpaikoilla ja harrastuksissa

- Mielenterveys- ja päihdepalvelujen vahvistaminen ja terapiatakuun laajentaminen
- Ilmaiset kuntosalikortit ja työmatkaliikunnan tukeminen
- Kiusaamisen ehkäisyn mallien päivittäminen
- Palvelujen keskittämisen sijaan alueellinen tasa-arvo
- Kohtuulliset työtunnit, riittävä palkka ja lepo työhyvinvoinnin perustana
- Hyväksyvää ja arvostavaa yhteiskuntaa rakennetaan velvoittavalla lainsäädännöllä
- Rakennetaan viihtyisiä kaupunkiympäristöjä

Luottamus hyvinvointipalveluihin

Neljännessä työpajassa etsittiin vastauksia siihen, mistä tekijöistä syntyy vahva luottamus hyvinvointipalveluihin tulevaisuudessa.

Työpajassa nuoret kuvasivat, että ilman luottamusta järjestelmä ei voi toimia. Luottamus syntyy läpinäkyvyydestä, nopeudesta, ammattitaidosta ja inhimillisestä kohtaamisesta.

Arvot – luottamuksen juuret

Luottamus rakentuu avoimuudesta ja rehellisyydestä. Palvelujen on oltava helposti saatavilla, hoitoon pääsyn nopeaa ja tiedon läpinäkyvää. Nuoret korostivat, että päätöksenteon tulee olla avointa ja verovarojen käyttö perusteltua. Myös työntekijöiden hyvinvointi ja arvostus ovat osa luottamuksen perustoja. Tärkeänä nähtiin myös jokaisen tasa-arvoisen kohtelun varmistaminen riippumatta sukupuolesta, kielestä tai taustasta.

Palveluiden rakenne ja jatkuvuus

Nuoret toivoivat omalääkärimallia myös mielenterveyspalveluihin, jotta sama ammattilainen voisi seurata asiakasta pidempään. Jatkuvuus ja tuttu hoitosuhde lisäävät turvallisuuden tunnetta. Lisäksi esitettiin uusia ideoita kuten mielenterveysambulanssi, SOTE-bussit ja liikkuvat palvelut harvaan asutuille alueille.

Digitaalisia palveluja pidettiin hyödyllisinä, mutta niiden toivottiin olevan selkeitä, saavutettavia ja käyttäjäystävällisiä. Puhelinpalveluiden säilyttäminen nähtiin tärkeänä vaihtoehtona niille, joille digiasiointi on haastavaa.

Kohtaaminen ja asenteet

Nuorten mielestä kohtaamisessa tärkeintä on kuunteleminen, kiireettömyys ja ystävällisyys. Ammattitaidon lisäksi korostettiin inhimillisyyttä ja kunnioitusta. Ystävällisen, kiireettömän ja empaattisen palvelun tulee olla vähimmäisvaatimus. Palveluiden tulisi olla siisteissä ja viihtyisissä tiloissa, sillä ympäristö vaikuttaa kokemukseen ja turvallisuuden tunteeseen.

Luottamusta rapauttaa kokemus, että mielipiteillä ei ole merkitystä. Siksi nuoret toivoivat, että palaute otetaan vakavasti ja että päätöksenteossa kuullaan myös asiantuntijoita ja nuoria itseään. Nuoret haluavat tulla kuulluksi myös palveluissa. He toivoivat, että asiakkaan oirekuvaus ja käsitys omasta voinnistaan otetaan aidosti huomioon palveluissa. Monilla oli kokemus, että asiakkaan oma arvio voinnista sivuutetaan liian usein, joka johtaa tarvitun hoidonsaannin pitkittymiseen.

Konkreettisia ratkaisuehdotuksia

- Tasa-arvoisen kohtelun edellyttäminen kaikissa palveluissa
- Läpinäkyvyys ja avoin viestintä päätöksenteossa
- Omalääkärimalli mielenterveyspalveluihin
- Mielenterveysambulanssit ja walk-in-terapia
- Selkeä tiedotus poikkeustilanteissa
- Monikieliset ja esteettömät digitaaliset palvelut
- Kohtaamisen laadun varmistaminen: ystävällisyys, kiireettömyys ja empaattisuus
- Asiakkaan kuunteleminen ja uskominen osana hoitoprosessia
- Hallinnon ja byrokratian keventäminen
- Realismi hoitoon pääsyn arvioinnissa: ei epärealistisia lupauksia

Yhteenveto

Nuorten näkemykset muodostavat eteenpäinkatsovan vision suomalaisesta hyvinvointiyhteiskunnasta. He haluavat, että tulevaisuuden sote ja hyvinvointipalvelut ovat ihmislähtöisiä, saavutettavia, ennaltaehkäiseviä ja yhteisöllisiä.

Näkemyks tulevaisuuden hyvinvoinnista perustuu arvoihin, jotka heijastavat nuorten käsitystä oikeudenmukaisesta yhteiskunnasta. Näitä ovat tasa-arvo, ihmisen arvostaminen, luottamus,

osallisuus ja yhteisöllisyys. Palvelujen tulee olla kaikkien saavutettavissa riippumatta iästä, varallisuudesta, asuinpaikasta tai taustasta. Hyvinvointiyhteiskuntaa ei rakenneta vain taloudellisilla resursseilla, vaan myös sillä, miten ihmisiä kohdataan.

Nuorten visiossa ihminen on kaiken keskiössä. Palvelut kulkeutuvat ihmisen luo, eivät toisinpäin. Liikkuvat ja digitaaliset palvelut täydentävät perinteisiä palvelumuotoja ja luovat monikanavaisen palveluverkoston. Tuloksissa korostetaan, ettei tulevaisuuden sote voi olla vain reagointia ongelmiin, vaan sen tulee tukea hyvinvointia ennakkoivasti. Koulujen, työpaikkojen ja yhteisöjen roolia hyvinvoinnin edistäjinä on vahvistettava.

Nuoret haluavat yhteiskunnan, jossa jokainen kokee kuuluvansa joukkoon. Yhteisöjen merkitys on ratkaiseva: ne tarjoavat turvaa, vertaistukea ja osallistumisen mahdollisuuksia. Yhteisöllisyys vähentää yksinäisyyttä ja lisää luottamusta instituutioihin. Nuoret toivovat, että heitä kuullaan palvelujen suunnittelussa ja että heidän näkemyksensä näkyvät päätöksenteossa.

Luottamus on hyvinvointivaltion peruskivi. Se syntyy, kun palvelut ovat läpinäkyviä, laadukkaita ja helposti saavutettavia. Nuoret toivovat, että yhteiskunta viestii realistisesti mutta toiveikkaasti tulevaisuudesta. Heikko tulevaisuususkko rapauttaa luottamusta ja osallisuutta. Luottamusta vahvistaa tunne siitä, että jokainen voi vaikuttaa ja että päätöksenteossa tehdään ihmisen kannalta viisaita ratkaisuja. Byrokratian keventäminen, palvelujen jatkuvuus ja ammattitaitoiset työntekijät luovat perustan kestäväälle luottamukselle.

Yksilön näkökulmasta hyvinvointi syntyy mahdollisuudesta saada apua ajoissa, tulla kuulluksi ja osallistua oman elämänsä sekä yhteisönsä kehittämiseen. Yhteisön näkökulmasta hyvinvointi on jaettua vastuuta ja läsnäoloa: se tarkoittaa yhteyttä, kohtaamista ja huolenpitoa.

Nuorten visio tulevaisuuden sote-järjestelmästä on järjestelmä, jossa:

- Palvelut ovat lähellä ja saavutettavissa kaikille.
- Mielenterveys ja ennaltaehkäisy ovat keskiössä.
- Kohtaaminen on inhimillistä ja arvostavaa.
- Digitalisaatio tukee, ei korvaa ihmistä.
- Luottamus rakentuu avoimuudesta, ammattitaidosta ja jatkuvuudesta.

Tulevaisuuden hyvinvointiyhteiskunta on nuorten mukaan sellainen, jossa yksilö, yhteisö ja yhteiskunta kulkevat rinnakkain: jokainen omalla vastuullaan, mutta yhteisen hyvän puolesta. Hyvinvointipolitiikan tulisi olla pitkäjänteistä ja ihmislähtöistä. Se ei saa keskittyä vain kriisien hoitamiseen, vaan myös hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja toivon rakentamiseen.

Nuorten viesti on selkeä: hyvinvointivaltio on investointi tulevaisuuteen, ei kuluerä.

Panostamalla luottamukseen, yhteisöllisyyteen ja inhimilliseen kohtaamiseen rakennetaan kestävää yhteiskuntaa, jossa jokaisella on mahdollisuus voida hyvin ja osallistua yhteiseen hyvään.